

Itàlia fora mà

MARTÍ DOMÍNGUEZ BARBERÀ

Primeres paraules

No és aquest un llibre docte, d'entés en la matèria, sinó un llibre d'amor.

Bé sé que l'amor dóna saviesa. Saviesa de goig, de possessió, en la que si comprenem una cosa és perquè la fem nostra, prenent-la, absorbint-la, assimilant-la amorosament, vitalment.

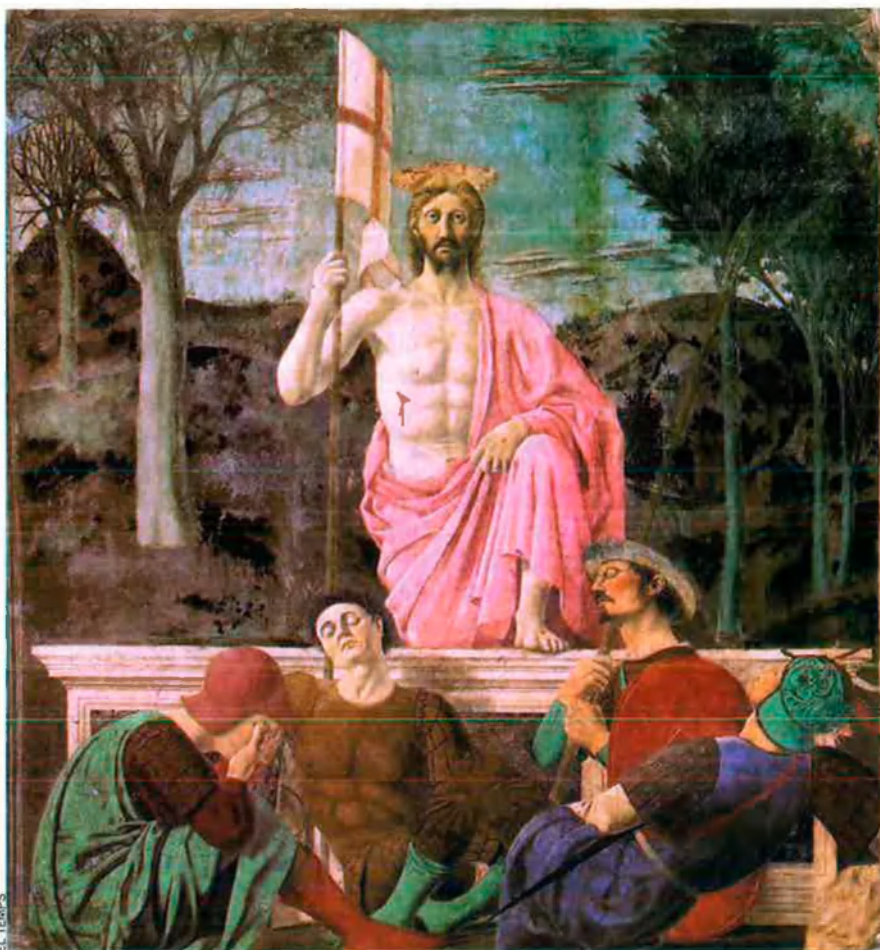
Llibre, per tant, nodrit més que dels records d'itineraris fets ja –àlbum sempre un tant melancòlic–, de projectes il·lusiónants de retorn. Pàgines viscudes en present i en futur, més que en passat.

En la llengua del meu poble, de les meues gents –“el pus bell catalanesc”, com diria l'hiperbòlic Muntaner–, vull deixar escrit, ans d'anar-me'n, aquest llibre que fa anys porte dins, sempre en crescuda.

Fa ja molts anys que vaig a Itàlia, que vaig i torne a anar. Fer per primera volta camins i ciutats i poblets italians és una festa sense nom possible, de joioses vespres i sucós assaborir de post-viatge. Anar, descobrir, estrenar, iniciar... quina festa! Ah! Però retornar ho és més encara. Tornar als mateixos llocs, ciutats i entorns, fer de bell nou itineraris ja encetats, redescobrir, reviure, enriquir-nos en penetració i substància.

Quina llum il·lusionada la dels jorns preparatoris del viatge! Les gestions més humils i prosaiques prenen un alé poètic, ventolejades per un oreig frescal. Després, els dies, les hores plenes i fatigants del rondar incitant, les passejades cansadíssimes i ensems incansable, els sentits tots oberts i goluts, la sensibilitat febroenca d'una estranya potència de captació. Finalment el paladeig de tot quant hem anat embutxacant allà dins de l'ànima: un veritable botí.

Eixes hores italianes han anat deixant caure sobre els meus solcs –com les flors al mustiar-se– les seues llavors. I ara les sent germinatives, com del fons de la terra, empenyent-me. Les endevine, les veig brostar al ritme que vaig escrivint, memorant, les meues vivències,

"El fresc de Piero della Francesca que Sansepolcro considera –i té raó– la seua joia més valuosa, la seua més alta glòria: la *Risurrezione*, 'el millor dels quadros del món!'"

Visions inèdites d'Itàlia

Martí Domínguez Barberà va deixar inèdit el llibre 'Itàlia fora mà', fet de records dels itineraris que l'escriptor i periodista va fer per la península. EL TEMPS en dóna a conèixer diversos fragments, en primícia. La selecció és d'Agustí Colomer.

quasi sempre menudes, com les floretes dels camps.

Città di Castello

[...] Es menja bé al Tiferno. Aquell migdia tenien com a plats de jorn un programa congruent: *tagliatelle* amb *prosciutto* i *mozzarella* (eixe formatge blanquet, tendre, del qual caldria parlar amb més calma) i després anyell al forn. La monumental font en la qual vénen els tallarins fumejants, daurats, melosos, filosos del suavíssim formatge, suficient per a deu comensals, és emocionant –diríem entendridora– en un món com el nostre, cada volta més

mesquí, en el qual la carrera cap amunt dels preus va paral·lela a la carrera cap a baix en tota mena de sordideses, en quantitats i qualitats. M'omplin el plat i la font queda, com de respecte, en una tauleta veïna. Al primer bocí, encara que brusent... quin regal! Li pregue a la regenta que facen desaparèixer la font suculentà per estalviar-me la temptació de repetir i no poder aprovar l'*agnello*. Rialles. I la font torna a la cuina quasi intacta.

He observat que per la porteta del fons que comunica amb el bufet i la cuina aguaita alguna vegada un cuiner ja

vell, blanquíssim el davantal i el barret del gremi, ablamat el rostre per la basca de l'estiu i la calda dels fogons. Aguaita per curiositat només? Va mirant ràpidament aquesta taula i l'altra per cerciorar-se dels honors que mereixen els seus cuinats. Vigilant consciència professional! Un món que s'acaba, camí dels beuratges i les gasòfies per al ramat humà que pasturen els sociòlegs.

Després ve l'*agnello arrosto*. Les arts del forn i del rostit, avui tan decaïgudes –ignorades inclús– en tan gran part de la nostra ibèrica península fregidora, estan prou vives –estaven més– a Itàlia. Rostits de vedells i corders sencers, farcides les entranyes d'herbes aromàtiques, com el que hem vist en el mercat del dijous. L'anyell rostit, amb una salsa digna de carnestoltes, mereix una ovació. Em confie a la regenta, que em dóna les gràcies molt desvanida, fent mutis cap als fogons. Serà capaç de portar-li la bona nova al cuiner? Efectivament: el cuiner obri la porteta i posa els ulls en la meua taula amb somris de tendror. Amolle forquilla i ganivet per tributar-li un aplaudiment que no rebutjaria Caruso. Uns pocs comensals que resten al menjador es giren amb estranyesa; comprenent, però, de sobte, aplaudeixen també molt divertits [...]

Sansepolcro

[...] Entre i em veig dins d'una gran sala d'alt trespòl i murs crus, simplement emblanquinats, que mostren diverses obres pictòriques de prestigi mundial. Allà al fons, en el mur fronter a l'entrada, a prou altura del paviment, el fresc de Piero della Francesca que Sansepolcro considera –i té raó– la seua joia més valuosa, la seua més alta glòria: la *Risurrezione*, “el millor dels quadros del món!”

Reproduït una i mil voltes en llibres i revistes, en obres de crítica, en llibres de viatges, en tractats artístics, il·lustrant enciclopèdies o articles periodístics, la primera impressió, sempre emotiva, és efectivament la d'estar davant de l'original d'una de les imatges més il·lustres i reiteradament sabudes, a la qual se superposa quasi simultàniament la sorpresa del fascinant produït per la forta descàrrega de “veritat”, de poderiu, de bellesa pictòrica que emana d'aquell fresc.

Veritat és que ja coneixíem reproduccions d'aquesta pintura; però també és veritat que fins ara no l'havíem “vist”. Amb pas lent, reverencial –¿estaré sentint una espècie de por?– vaig acostant-me al mur fronter on es retalla el rectangle pintat pel gran fill de Sansepolcro, aquesta Resurrecció del Crist que no sols és un dels cims de l'art universal, sinó també, cívicament, el genial transsumpte del nom, l'heràldica i els orígens de la petita ciutat toscana. Quin altre poble de tot el món podrà blasonar de posseir una tan eminent rèplica del seu escut municipal!

Sobre un fondo de blau matiner i un paisatge pròxim de muntanyoles i arbredes, Crist, resurrecte, està sortint del sepulcre amb un majestuós silenci, el mateix silenci amb què s'obre un capoll o floreix un ametler; és un Crist de majestuós hieratisme, de vigorosa anatomia, no gosarem dir atlètica –el Miquelàngel de la Sixtina volà més baix– perquè pertany a estadis superiors als olímpics. Encara li mig cobreix el cos un blanc sudari, de rítmics plecs, caient-li del muscle i arplegat per la mà esquerra, una mà blanca i foradada, mentre amb la dreta empuja l'asta del banderí del triomf –drap blanc creuat per dues barres vermelles– i el tòrax ens mostra, ja un poc seca, la ferida del costat. El peu esquerre està ja afermat damunt del cornisat vorell del sepulcre de marbre, rectangular com un dels nostres altars de dir Missa, el genoll cobert pel sudari, prompte al salt sense esforç. Quatre soldats dormen junt al sepulcre, asseguts en terra amb una dramàtica pesantor. Dos, els dels extrems, no es deixen veure el rostre: un amagant-lo entre les mans; l'altre, d'esquena. Els altres dos, un de cara, l'altre de perfil, recolzen la seua formidable dormida sobre el propi sepulcre, fent més fort el contrast dels seus ulls carregats de son fondíssima –son de cos de guàrdia– amb els ulls del Crist, que s'han obert fa poc però que ja mai sentiran son, eternament oberts, victòria sobre la mort, diürnitat sense nit del cos gloriós [...]

Un gegant italianíssim

Diríem que l'essència més pura de la italianitat restà acaparada –esgotant-la– per sant Francesc. La lluminositat, la dolcesa i mansuetud del gran enamorat de la pobresa, l'aurèola poètica, el fort

populisme i popularitat que l'acompanyen pertot arreu ho expliquen. [...]

La seu patriarcal adriàtica

Una ciutat com Venècia –misteriosament fascinant, prodigiosa, única, un pur miracle– no surt del mar i de la terra sinó per una confluència, en l'espai i el temps, d'uns fets i circumstàncies i peripècies insòlites.

No la feren els homes; tampoc els déus. La féu la por; la paúra de l'home per l'home, eixa musa pànica no poques voltes prolífica en resultats sorprenents, per bells i admirables. Si els bàrbars, derramant-se des del nord sobre l'Imperi, no hagueren espaordit les gents de tantes ciutats i viles, potser no mai hauria existit Venècia.

Sense els visigots i els huns, sense els longobards i els ostrogots, no hauria florit la llacuna véneta amb eixa esplendor que ha captivat després la humanitat tota, segles i segles.

Els ciutadans romans de la terra ferma que circumda el golf venecià, gents d'Aquileia i Grado, de Caorle, de Pàdua, de Monselice, tenien prop, al seu abast, per fugir buscant refugi, les illes i els illots d'aquells marenys, aiguamolls i mars primis. Sembla increïble que unes curtes distàncies d'aigua siguen suficients per escapar i salvar-se quan s'acosten els cavalls d'Alaric o Atila.

I així és. I no sols escapar, sinó arrelar i consolidar-se i créixer i florir... i dominar finalment! Com Venècia. Nascuda de la por, enriquida pel domini d'un fabulós imperi marítim, enjoiada per l'amor... Per l'amor i per un sentit triomfalista del viure amb esplendor. Hi ha esplendors severíssimes, austeres, cendroses, un poc espartanes i un prou faraòniques. Pensem en l'Escorial. Què lluny de l'Escorial queda Venècia! Les venecianes són unes esplendors plenes de sang i de calor. S'han anat coent dins d'un lent procés de pànics i salts, botant d'illa en illa, ofegant-se de feredat ara i respirant fondo després; amagant-se entre els senills uns dies, i altres, passat el perill, recomençant el viure, pescant en les llacunes i obrint solcs en els illots; construint cabanyes i esglesioles que esdevindran palaus i basíliques.